

شماره: مب/۱۳۴۵

تاریخ: ۱۳۸۰/۱۲/۲۷

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی دولتی، غیردولتی و موسسات اعتباری

غیربانکی ارسال گردید.

احتراماً، به پیوست دستورالعمل مربوط به ضوابط نظارتی و کنترلی وضعیت باز ارزی ایفاد می‌گردد. خواهشمنداست دستور فرمائید دستورالعمل یادشده جهت اجرا از ابتدای سال ۱۳۸۱، به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ شده و برحسب اجرای آن نظارت کافی معمول گردد. همچنین لازم است مقررات داخلی مندرج در ماده ۹ دستورالعمل باتوجه به ویژگیها و اولویتهای آن بانک (موسسه اعتباری) در اسرع وقت تدوین شده و پس از تصویب هیات مدیره آنبانک جهت بررسی به این مدیریت ارسال گردد.م/م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

محمود مرتضوی

بهرام فیض زرین قلم

۳۸۱۶

۱۶-۱۶۱۵

بسمه تعالی

دستورالعمل مربوط به ضوابط نظارتی و کنترلی

وضعیت باز ارزی

باتوجه به تحولات بازار ارزی در سال آینده و جایگزینی بازار بین بانکی بجای روشهای جاری تخصیص ارز لازم است بانکها دارائیهها و بدهیهها و همچنین تعهدات ارزی خود را به نحوی کنترل نمایند که ریسک حاصل از نوسانات نرخ ارز را در فعالیت خود به حداقل ممکن کاهش دهند و در عین حال تعهدات ارزی کشور را در محدوده مقدورات ارزی کنترل نمایند به نحوی که تعادل تراز پرداختهای کشور حفظ گردد.

بدین منظور بانکها و موسسات اعتبار مجاز باید ضوابط ذیل را دقیقاً به مورد اجرا گذارده و بر نحوه رعایت آن نظارت کافی مبذول دارند.

ماده ۱- تعاریف.

معانی عبارتهای مذکور در این دستورالعمل به شرح زیر می باشد:

۱-۱- بانک: کلیه بانکهایی که براساس لایحه قانونی نحوه اداره امور بانکها، قانون پولی و بانکی کشور و قانون اجازه تاسیس بانکهای غیردولتی و با مجوز رسمی بانک مرکزی تاسیس شده و در ایران فعالیت می نمایند. به منظور رعایت اختصار، از نظر این دستورالعمل موسسات اعتباری غیربانکی که با مجوز بانک مرکزی تاسیس شده و دارای مجوز عملیات ارزی می باشند نیز شامل این تعریف می شوند.

۱-۲- دارائیهها و بدهیههای ارزی: عبارت است از کلیه دارائیهها و بدهیههای ارزی بانک^۱.

۱-۳- ارقام ارزی زیر خط ترازنامه عبارتند از:

الف- حسابهای تعهدات ارزی اعم از تعهدات بابت قراردادهای منعقد شده برای تسهیلات و معاملات و یا تعهدات بابت گشایش اعتبارات اسنادی و صدور ضمانتنامه‌ها که ممکن است مطالبات و یا بدهی‌های ارزی را در آینده ایجاد نمایند.

ب- انواع تعهدات ارزی بابت اعتبارات اسنادی تأیید شده ضمانتنامه‌های بانکی ارزی متقابل، و تضمین اوراق مشارکت ارزی صادره، معاملات سلف و سایر تعهدات مشابه.^۱

۱-۴- پایه سرمایه: عبارتست از مجموع سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌ها و ذخائر بانک به شرح مندرج در پیوست شماره ۳.

۱-۵- وضعیت باز ارزی یک ارز عبارتست از ارزش مطلق مجموع ارقام زیر:

الف- معادل ریالی مابه‌التفاوت بین دارائیه‌ها و بدهی‌های ارزی به هر ارز که در بالای خط ترازنامه ثبت می‌شود.

ب- معادل ریالی مابه‌التفاوت بین تعهدات بانک و تعهدات مشتریان به هر ارز که در حسابهای زیر خط ترازنامه ثبت می‌شود.^۲

۱-۶- وضعیت باز ارزی برای کلیه ارزها: عبارتست از ارزش مطلق مجموع ارقام زیر:

الف- معادل ریالی مابه‌التفاوت بین دارائیه‌ها و بدهی‌های ارزی، که در بالای خط "ترازنامه" ثبت می‌شود.^۲

۱- مطابق پیوست شماره ۲.

۲- باتوجه به روش ثبت حسابداری ارقام زیرخط ترازنامه توسط واحدهای بانکی در ایران، درحال حاضر این ارقام تأثیری در وضعیت ارزی واحدهای بانکی ندارد لیکن پس از تغییر روش ثبت حسابداری، این ارقام می‌بایست در محاسبه وضعیت ارزی منظور شوند.

- ۷-۱- وضعیت باز مثبت: برای یک ارز عبارتست از وضعیتی که معادل ریالی مجموع دارائیهها و تعهدات مشتریان بانک به هر ارز بیشتر از معادل ریالی مجموع بدهیهها و تعهدات آن بانک به همان ارز باشد. وضعیت باز مثبت برای کلیه ارزها عبارتست از وضعیت ارزی بانک چنانچه معادل ریالی مجموع دارائیهها و تعهدات ارزی مشتریان آن بانک بیشتر از معادل ریالی مجموع بدهیهها و تعهدات ارزی آن بانک باشد.
- ۸-۱- وضعیت باز منفی: برای یک ارز عبارتست از وضعیتی که معادل ریالی مجموع دارائیهها و تعهدات ارزی مشتریان بانک به هر ارز کمتر از معادل ریالی مجموع بدهیهها و تعهدات آن بانک به همان ارز باشد. وضعیت باز منفی برای کلیه ارزها عبارتست از وضعیت ارزی بانک چنانچه معادل ریالی مجموع دارائیهها و تعهدات ارزی مشتریان آن بانک کمتر از معادل ریالی مجموع بدهیهها و تعهدات ارزی آن بانک باشد.
- ۹-۱- نرخ تبدیل: عبارتست از نرخ تبدیل هر ارز به ریال (بمنظور احتساب وضعیت باز ارزی) که روزانه بعنوان نرخ مرجع توسط بانک مرکزی اعلام می‌شود.

ماده ۲- حد مجاز وضعیت باز

- ۱-۲- حد مجاز وضعیت باز برای هر ارز (مثبت یا منفی) حداکثر به میزان ۱۰ درصد پایه سرمایه بانک می‌باشد.
- ۲-۲- حد مجاز وضعیت باز برای مجموع ارزها (مثبت یا منفی) حداکثر به میزان ۳۰ درصد پایه سرمایه بانک می‌باشد.
- ۳-۲- در محاسبه حدهای مجاز فوق حساب سرمایه پرداختی به شعب خارج و حساب سهام و مشارکتهای خارجی منظور نمی‌شود. حد مجاز حسابهای یادشده معادل درصد پایه سرمایه آن بانک خواهد بود.^۱

۱- این رقم برای بانکهای مختلف متفاوت است و حد مجاز هر بانک متعاقباً اعلام خواهد شد.

ماده ۳-

وضعیت باز مذکور در بندهای ۱-۲ و ۲-۲ فوق‌الذکر باید برای کلیه واحدهای اجرایی داخل کشور (شعب و ادارات مرکزی بانکها) محاسبه گردد.

ماده ۴-

بانک مکلف است "وضعیت باز" ارزی خود را در پایان هر روز محاسبه نموده و مورد کنترل قرار دهد.

ماده ۵-

بانک مکلف است گزارش وضعیت باز ارزی خود را در پایان هر ماه همراه با خلاصه دفتر کل و سایر گزارشات مالی حداکثر تا پانزدهم ماه بعد به بانک مرکزی ارائه نماید.

ماده ۶-

گزارش مذکور در ماده ۵ باید طبق فرم پیوست شماره ۴ تهیه و توسط عضو هیئت مدیره ناظر بر بخش ارزی امضاء شود.

ماده ۷-

معادل ریالی تعهدات ایجاد شده بانک بابت گشایش اعتبارات اسنادی، ثبت سفارش بروات اسنادی و بدهی بانک بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار (تمام موارد) در هر زمان توسط هر بانک به کلیه ارزها نمی‌تواند از ..... برابر پایه سرمایه آن بانک تجاوز نماید.^۱

ماده ۸-

بانکهایی که در شروع سال ۸۱ دارای وضعیت باز ارزی بالاتری از حدود مجاز تعیین شده می‌باشند مکلفند ظرف مدت ۶ ماه خود را به حدود مورد نظر برسانند. چنانچه هر بانک بنا بر دلایل قابل توجیه، در اجرای حدود تعیین شده با مشکل مواجه می‌باشد لازم است دلایل و توجیحات خود را کتباً به این بانک منعکس نماید تا پس از انجام بررسیهای لازم در صورت لزوم در سقفهای تعیین شده برای آن بانک تجدید نظر گردد.

ماده ۹-

بانک موظف است در چارچوب این دستورالعمل و به منظور کنترل و هدایت صحیح فعالیتهای ارزی و به حداقل رساندن ریسک ارزی خود نسبت به تدوین مقررات داخلی جامع اقدام نماید. در این مقررات باید ضمن رعایت دقیق مقررات و ضوابط اجرایی عملیات بین بانکی بازار تهران به ویژه بندهای ۲-۴ و ۳-۴ این مقررات، ضرورت مدیریت صحیح نقدینگی ارزی نیز مورد توجه قرار گیرد. مقررات مذکور باید پس از تصویب هیات مدیره بانک و تأیید این بانک به مورد اجراء گذارده شود.

ماده ۱۰-

ادامه فعالیت بانکها و موسسات اعتباری در بازار ارز بین بانکی پس از پایان شهریور ۱۳۸۱ منوط به احراز رعایت این دستورالعمل و سایر مقررات و دستورالعملهای ابلاغ شده در خصوص انجام معاملات در بازار ارزی بین بانکی از سوی این بانک خواهد بود.

پیوست شماره ۱

دارائیهای ارزی

عنوان حساب	کد حساب
حساب اسکناس و نقود بیگانه	۳/۱/۰۰۳۰
حساب وجوه در راه / ارز	۳/۱/۰۰۴۰
حساب سپرده ارزی دیداری نزد بانک مرکزی	۳/۱/۰۱۴۵
حساب سپرده ارزی مدت دار نزد بانک مرکزی	۳/۱/۰۱۸۵
حساب سپردههای ارزی دیداری نزد بانکهای داخلی	۳/۱/۰۱۵۰
حساب سپردههای ارزی دیداری نزد بانکهای خارجی	۳/۱/۰۱۶۰
حساب سپردههای ارزی پوششی نزد بانکهای خارجی	۳/۱/۰۱۷۰
حساب سپردههای ارزی مدت دار نزد بانکهای داخلی	۳/۱/۰۱۹۰
حساب سپردههای ارزی مدت دار نزد بانکهای خارجی	۳/۱/۰۲۰۰
حساب وام و اعتبار ارزی به بانکهای خارجی	۳/۱/۰۲۵۰
حساب وام اعطایی به ارز	۳/۱/۰۲۳۵
حساب خرید دین / اسناد و بروات ارزی	۳/۱/۰۵۹۰
حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات مدت دار به ارز	۳/۱/۰۷۸۵
حساب اسناد و بروات ارزی واخواست شده	۳/۱/۰۹۲۰
حساب مطالبات معوق / ارز	۳/۱/۱۰۵۰
حساب مطالبات سررسید گذشته / ارز	۳/۱/۱۰۵۵
حساب اوراق بهادار ارزی	۳/۱/۰۲۷۰
حساب سهام و مشارکتهای خارجی	۳/۱/۱۰۶۰
حساب بدهکاران موقت / ارز	۳/۱/۱۱۸۰
حساب تسهیلات اعطایی کوتاه مدت به ارز / دولتی	۳/۱/۰۲۳۱

حساب تسهیلات اعطایی میان مدت به ارز / دولتی	۳/۱/۰۲۳۲
حساب تسهیلات اعطایی کوتاه مدت به ارز / غیردولتی	۳/۱/۰۲۳۳
حساب تسهیلات اعطایی میان مدت به ارز / غیردولتی	۳/۱/۰۲۳۴
حساب مطالبات سررسید گذشته تسهیلات به ارز / دولتی	۳/۱/۱۰۴۱
حساب مطالبات سررسید گذشته تسهیلات به ارز / غیردولتی	۳/۱/۱۰۴۲
حساب مطالبات معوق تسهیلات به ارز / دولتی	۳/۱/۱۰۴۳
حساب مطالبات معوق تسهیلات به ارز / غیردولتی	۳/۱/۱۰۴۴
حساب شعب / ارز	۳/۱/۱۲۰۰
حساب مرکز / ارز	۳/۱/۱۲۲۰
حساب وضعیت ارزی ^۶	۳/۱/۱۲۳۰
حساب بدهکاران داخلی / ارزی	۳/۱/۱۱۶۰
حساب سپرده‌های ارزی دیداری نزد شعب خارج	۳/۱/۰۱۴۰
حساب سرمایه پرداختی به شعب خارج / به ارز	۳/۱/۱۰۷۰
حساب سپرده‌های ارزی مدت‌دار نزد شعب خارج	۳/۱/۰۱۸۰
حساب وام و اعتبار ارزی به شعب خارج	۳/۱/۰۲۴۰

بدهیهای ارزی

عنوان حساب	کد حساب
حساب سپرده ارزی دیداری بانک مرکزی	۳/۲/۰۱۷۵
حساب سپرده ارزی مدت‌دار بانک مرکزی	۳/۲/۰۱۹۵
حساب سپرده ارزی دیداری بانکهای ایرانی	۳/۲/۰۱۸۰
حساب سپرده ارزی مدت‌دار بانکهای ایرانی	۳/۲/۰۲۰۰

حساب سپرده ارزی دیداری بانکهای خارجی	۳/۲/۰۱۹۰
حساب سپرده ارزی مدت دار بانکهای خارجی	۳/۲/۰۲۱۰
حساب بدهی به بانکهای خارجی - حساب جاری	۳/۲/۰۲۸۰
حساب تسهیلات دریافتی از بانکهای خارجی بابت یوزانسهای داخلی به ارز	۳/۲/۰۲۸۵
حساب سپرده قرض الحسنه جاری / ارزی	۳/۲/۰۰۲۰
حساب حواله های عهده ما / ارز	۳/۲/۰۳۳۰
حساب مانده های مطالبه نشده به ارز	۳/۲/۰۳۵۰
حساب بستانکاران موقت / ارز	۳/۲/۰۶۶۰
حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز / ارزی	۳/۲/۰۰۷۰
حساب سپرده مدت دار ارزی	۳/۲/۰۱۱۰
حساب سپرده نقدی ضمانت نامه ها / به ارز	۳/۲/۰۳۸۰
حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت دار به ارز	۳/۲/۰۵۴۰
حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز / غیردولتی	۳/۲/۰۵۵۵
حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز / دولتی	۳/۲/۰۵۵۶
حساب سود معوق تسهیلات اعطائی به ارز / غیردولتی	۳/۲/۰۵۹۵
حساب سود معوق تسهیلات اعطائی به ارز / دولتی	۳/۲/۰۵۹۶
حساب مرکز / ارز	۳/۲/۰۷۲۰
حساب شعب / ارز	۳/۲/۰۷۱۰
حساب وضعیت ارزی ^۷	۳/۲/۰۶۷۰
حساب بستانکاران داخلی / ارز	۳/۲/۰۶۴۰
حساب بدهی به شعب خارج - در حساب جاری	۳/۲/۰۲۷۰
حساب تسهیلات دریافتی از شعبه خارج بابت یوزانسهای داخلی	۳/۲/۰۲۷۵
حساب سپرده ارزی مدت دار شعب خارج	۳/۲/۰۲۱۵

حساب بدهی به بانکهای خارجی بابت وامهای ارزی	۳/۲/۰۲۷۶
حساب پیش دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی به ارز / دولتی	۳/۲/۰۳۶۴
حساب پیش دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی به ارزی / غیردولتی	۳/۲/۰۳۶۵
حساب وجه التزام دریافتی از محل تسهیلات اعطایی به ارز / غیردولتی	۳/۲/۰۷۵۵
حساب وجه التزام دریافتی از محل تسهیلات اعطایی به ارز / دولتی	۳/۲/۰۷۵۶
حساب سود دریافتی تسهیلات اعطایی به ارز / غیردولتی	۳/۲/۰۷۷۵
حساب سود دریافتی تسهیلات اعطایی به ارز / دولتی	۳/۲/۰۷۷۶
حساب کارمزد تعهد دریافتی تسهیلات اعطایی به ارز / غیردولتی	۳/۲/۰۸۰۵
حساب کارمزد تعهد دریافتی تسهیلات اعطایی به ارز / دولتی	۳/۲/۰۸۰۶

پیوست شماره ۲

اقلام زیر خط

عنوان حساب	کد حساب
تعهدات مشتریان بابت اعتبارات اسنادی باز شده	۵/۳/۱/۰۰۱۰
طرف تعهدات بانک بابت تائید اعتبارات اسنادی سایر بانکها	۵/۳/۱/۰۱۱۰
تعهدات مشتریان بابت ضمانت نامه ها و پذیرش های صادره به ارز	۵/۳/۱/۰۰۴۰
تعهدات مشتریان بابت ضمانت نامه های صادره متقابل به ارز	۵/۳/۱/۰۰۵۰
طرف تعهدات بانک بابت قراردادهای استمهالی	۵/۳/۱/۰۰۸۰
طرف تعهدات بانک بابت معاملات سلف ارز	۵/۳/۱/۰۱۳۰
حساب تعهدات بانک بابت اعتبارات اسنادی باز شده	۵/۳/۲/۰۰۱۰
حساب تعهدات بانک بابت تایید اعتبارات اسنادی سایر بانکها	۵/۳/۲/۰۱۱۰

حساب تعهدات بانک بابت ضمانت‌نامه‌های و پذیرش‌های صادره به ارزش	۵/۳/۲/۰۰۴۰
حساب تعهدات بانک بابت ضمانت‌نامه‌های صادره متقابل به ارزش	۵/۳/۲/۰۰۵۰
حساب تعهدات بانک بابت قراردادهای استمهالی	۵/۳/۲/۰۰۸۰
حساب تعهدات بانک بابت معاملات سلف ارزش	۵/۳/۲/۰۱۳۰
تعهدات مشتریان بابت قراردادهای منعقد به ارزش	۵/۳/۱/۰۰۴۱
تعهدات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی بابت تسهیلات از محل حساب ذخیره ارزی.	۵/۳/۱/۰۰۹۱

پیوست شماره ۴

خالص وضعیت باز ارزی در

پایان ماه ..... سال .....

نام بانک:

مانده پایان ماه							شرح
جمع* (معادل ریالی)	سایر اسعار	بین ژاپن	فرانک سوئیس	یورو	پوند	دلار	
							الف- اقلام دارایی و بدهی بانک الف-۱- لیست دارائیهای ارزی (بدون احتساب سرمایه پرداختی به شعب خارج کشور و حساب سهام و مشارکتهای خارجی) کسر می شود: الف-۲- لیست بدهیهای ارزی:
							الف-۳- خالص دارائیهای ارزی، بدهیهای ارزی بدون احتساب سرمایه پرداختی به شعب خارج کشور و حساب سهام و مشارکتهای خارجی (خالص اقلام بالای خط ترازنامه = مابه‌التفاوت الف-۱ و الف-۲)
							ب- حسابهای زیرخط ترازنامه ب-۱- تعهد مشتریان کسر می شود: ب-۲- تعهدات بانک
							ب-۳- خالص حسابهای زیرخط ترازنامه (مابه‌التفاوت ب-۱ و ب-۲)
							ج- خالص وضعیت باز ارزی بدون احتساب سرمایه پرداختی به شعب خارج کشور و حساب سهام و مشارکتهای خارجی (الف-۳ + ب-۳)
							د- حساب سرمایه پرداختی به شعب خارج کشور و حساب سهام و مشارکتهای خارجی
							ه- پایه سرمایه بانک
							و- خالص وضعیت باز ارزی به پایه سرمایه بدون احتساب بند د فوق (ج تقسیم بر ه)
							ز- حساب سرمایه پرداختی به شعب خارج کشور و حساب سهام و مشارکتهای خارجی به پایه سرمایه (د تقسیم بر ه)

امضاء

سمت:

نام: